

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ
OLAĞANDIŞI DURUMLARDA
HIZLI DEĞERLENDİRME ve MÜDAHALE EKİBİ

KAHRAMANMARAŞ
DEĞERLENDİRME RAPORU
16.02.2023

(10, 14 ve 15.02.2023 tarihinde yapılan değerlendirmeler bir araya getirilmiştir)

1. ETKİLENEN BÖLGENİN;

Coğrafi özellikleri

Kahramanmaraş Valiliği'nin ve belediyesinin verilerine göre Türkiye'nin 14.327 km²'lik yüzölçümü ile 11'inci, nüfusa göre 18'inci sırada büyük ilidir. Afşin, Andırın, Çağlayancerit, Dulkadiroğlu, Ekinözü, Elbistan, Göksun, Nurhak, Onikişubat, Pazarcık ve Türkoğlu ilçeleriyle birlikte nüfusu 1.177.436'dır. Topraklarının %59,7'si dağlarla, %24'ü plato ve yaylalarla %16,3'ü ovalarla kaplıdır. Deniz seviyesinden 568 metre yüksekte olup, ilin kuzey kesimleri oldukça dağlıktır.

Tahmini büyüklük (kentin ne kadarı etkilenmiş)

AFAD verilerine göre 06.02.2023 günü, Türkiye saati ile 04.17'de ve 13.24'de merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) olan Mw 7.7 ve Mw 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir.

Erken evrede gözlemlere göre Maraş kent merkezi, Elbistan ve Pazarcık ilçelerinde yoğun olmak üzere çok ciddi hasar meydana gelmiştir. Özellikle Maraş Merkez, Pazarcık ve Elbistan'da neredeyse yıkılmadık, hasar görmedik bina kalmamıştır.

Yaşanan depremin özellikle çok katlı binaları etkilemesi ölü ve yaralı sayısının çok fazla olmasına, adeta il merkezi ve ilçelerin yerle bir olmasına neden olmuştur. Kahramanmaraş ve ilçelerinde 15 Şubat 2023 tarihi itibarıyla toplam vefat sayısı ve yaralı sayısı konusunda resmi rakam elde edilememiştir. Ancak bu rakamlar her geçen saat artmaktadır.

Boğaziçi Üniversitesi Deprem Mühendisliği Ana Bilim Dalı'nın "**Bina Hasar Kestirimi Ön Raporu**"na göre Kahramanmaraş'taki binaların yaklaşık %40'ı yıkılmış veya orta/ağır derecede hasar almıştır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı verilerine göre ise Kahramanmaraş genelinde acil yıkılacak, ağır hasarlı, yıkık bina sayısı ise 8 bin 633 oldu. En çok hasar alan Dulkadiroğlu ilçesinde acil yıkılacak, ağır hasarlı, yıkık bina sayısı 3 bin 42'dir.

Kahramanmaraş merkez ve ilçelerinde arama kurtarma çalışmalarının çok geç gittiği özellikle Elbistan, Pazarcık, Afşin ilçelerinin bundan çok etkilendiği gözlenmiştir. 10.02.2023 itibarıyla arama kurtarma çalışmaları ve yardım çalışmaları devam etmektedir ancak yetersizdir. Yolların bazı bölgelerde çok fazla hasar gördüğü, bazı köprülerin yıkıldığı görülmüştür. Yolları onarım çalışmalarının başladığı gözlemlenmiştir.

Kahramanmaraş, 10.02.2023 itibarıyla toz bulutu içindedir ve çadırlarda odun sobası kullanımına bağlı yoğun duman gözlemlenmiştir. Sürekli artçılar olmaktadır, enkaz kaldırma çalışmaları devam etmekte ve şiddetli rüzgar toz bulutuyla kaplamıştır. Toz ve duman özellikle solunum sistemini zorlamakta, solunum hastalıkları ve asbest ürünlerinin sürekli solunması ile kronik solunum sistemi hastalıklarına zemin hazırlamaktadır. Kentte maske kullanımının çok az olduğu görülmüştür.

Genel olarak değerlendirildiğinde depremde sonra arama-kurtarma çalışmalarının ve yardım desteklerinin geç ulaştığı ve geç başladığı bildirilmiştir. Arama-kurtarma çalışmalarında eğer iyi bir koordinasyon, plan, yol, yer ve yön gösterme yapılsaydı şu an kurtarılan vatandaşların 10 katı kadar daha vatandaşın kurtarılacağını iletmışlerdir. Yedinci gün sonunda arama kurtarma çalışmaları sadece canlı olabileceği bir yerde çalışma yapmakta diğer yerlerde iş makineleri ile enkaz kaldırma çalışmaları yapılmaktadır.

Vatandaşların bir kısmının kendi olanakları ile yakınlarının cesedine ulaştığı ve defnettiği bildirilmiştir. Bir yetkili Maraş'ta can kaybının resmi rakamlarla 6 bin civarında olduğunu, ancak belediye defin rakamlarının 11 bin civarında olduğunu belirtmiştir. Bu sayılar göstermektedir ki; resmi rakamlar ile gerçek rakamlar arasında iki katına varan bir fark vardır. Bu rakamların hem adli, hem hukuki hem de insani ve gerçekleri ifade etmesi açısından önemli olduğu bir gerçektir.

Maraş merkez ve ilçelerinde arama kurtarma çalışmalarının çok geç gittiği özellikle Elbistan, Pazarcık, Afşin ilçelerinin bundan çok etkilendiği gözlenmiştir. Hâlâ arama kurtarma çalışmaları ve yardım çalışmaları yetersizdir. Yolların bazı bölgelerde çok fazla hasar gördüğü, bazı köprülerin yıkıldığı görülmüştür. Yolları onarım çalışmalarının başladığı gözlemlenmiştir.

Merkezde Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçeleri büyüktür. Kent doğu ve batı olarak ikiye ayrılmıştır ve kuzeyinde Ahır Dağı vardır. Batı ve kuzeybatıda hasar daha az olmakla birlikte, doğuda yıkım daha fazladır ve güneye indikçe şiddetlendiği görülmüştür. Güney batı, güney, güneydoğu bölgelerinde can kaybı büyüktür ve toplam can kaybının yaklaşık olarak 20 bin olabileceği ifade edilmektedir. Nüfusun ne kadarının göç ettiği belli olmamakla birlikte %30 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ebrar Siteleri olarak bilinen lüks konutlarda ağır yıkım vardır. Kentin Batı bölgesinde genelde sağlam çok katlı binaların aralarında tek tük çok katlı binaların da yıkıldığı gözlemlenmiştir. Benzer şekilde kentin doğu-kuzeydoğusunda da yeni inşaatlarda yıkım olduğu görülmüştür. Batıda belediyenin yaptırdığı toplu konutlarda ise yıkım yoktur.

Valilik binasının bulunduğu bölgede binaların en az %50'si yıkılmış durumdadır. Trabzon ve Dulkadiroğulları ana caddelerinde yıkım çok fazladır. Bu iki cadde, kentin ekonomik merkezi olarak kabul edilmektedir ve tamamen yıkılmıştır.

Türkoğlu: İlçede binaların beşte biri kadarının hasarlı ya da yıkılmış olduğu görülmüştür. Sanayi sitesinde yıkım gözlenmiştir. Bir ortaokul ve bir camide yıkım vardır.

Pazarcık: İlçe halkının tamamına yakını evlerini boşaltmıştır, ilçe hayalet kent görünümündedir. Farklı şehirlerde ve yurt dışında yakını olanların sayısı fazladır, sayı tam bilinmemekle birlikte çoğunluğu bu nedenle gitmiştir.

Elbistan'da ilçenin tamamında hasar vardır, yıkımın daha çok otogar arkası, Pınarbaşı, Saraykent mahalleleri ve çarşıda olduğu görülmüştür. İlk depremde 3 bina yıkılmışken ikinci depremde çok fazla yıkım olmuş ve büyük hasar meydana gelmiştir. Çok geç müdahale edildiği belirtilmiştir, nitekim ilçede 16/02/2023 tarihi itibarıyla dokunulmamış gibi görünen enkazlar, 45 derece yan yan yatmış evler mevcuttur.

Nurdağ ilçesinde bulunan 10.000 evin 3000-4000'i sağlam durumdadır. Geri kalanı yıkılmış ya da ağır-orta hasarlıdır.

Sosyoekonomik özellikler (göç alıyor mu, hakim ekonomik etkinlik, ...):

Göç İdaresi Başkanlığı'nın 31 Aralık 2022 tarihli verilerine göre Kahramanmaraş'taki Suriyeli sığınmacı sayısı 96.856'dır.

Kriz Merkezi'nden alınan bilgilere göre, Suriyeli sığınmacılardan 15 bin kişi bir konteynir kente yerleştirilmiş olsalar da, burada kalanların sayısının 5 bin civarında olduğu, geri kalan nüfusun kentin doğusunda, Tekke mahallesinin de içinde olduğu eski mahallede daha fazla olmak üzere, kentin geneline dağılmış olarak yaşamaktadır.

Ana ekonomik faaliyetler tekstil ve konfeksiyon, gıda, metal işleme, yapı elemanları, kâğıt, ambalaj, petrokimya olsa da, Maraş denince akla çelik mutfak eşyası ve dondurma gelmektedir. Söz konusu sahalarda, 28 bin 535 kişi istihdam edilmektedir.

Elbistan'da tarımla da uğraşıldığı için hem sığınmacı hem de tarım işçilerinin mevsimlik göçü vardır. Diğer yandan ilçede iki termik santrali ve linyit ocakları mevcuttur ve demir ve krom madenleri vardır.

Etkiyi şiddetlendirebilecek bölgesel özellikler / riskler var mı? (iklim koşulları, nüfus hareketleri, sanayii tesisleri, ...):

Kış koşulları, geceleri eksi derecelere inen sıcaklık hem arama kurtarma hem de barınma koşullarını çok olumsuz etkilemiş etkilemektedir.

Gavurdağı tünelleri ve Kömürler civarındaki yolda viyadüklerde yıkım nedeniyle geç müdahale edilebildiği bildirilmektedir.

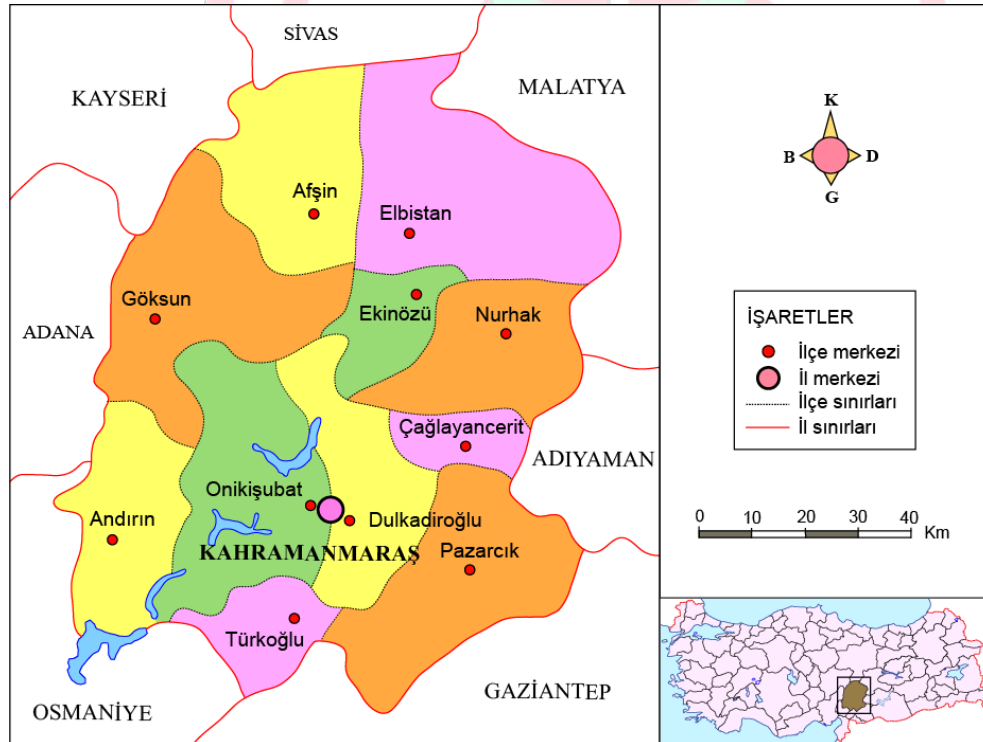
Elbistan'da depremden sonraki ilk dört gece sıcaklığın -25 dereceye kadar düştüğü ve ilçede görüşülenler bunun depremin etkisini arttırdığı vurgulanmıştır.

İklim koşulları

Kahramanmaraş Akdeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin birbirine en çok yaklaştığı alanda yer alır. Depremin olduğu 06.02.2023 günü gündüz 7°C gece 3°C'dir. İzleyen bir hafta içinde hava sıcaklığı gündüz 7-9°C gece -1 -5°C arasındadır.

Kış şartları nedeniyle havalar gündüzde dahil olmak özellikle geceleri çok soğuk olmaktadır. Bazı günler bu duruma fırtına eklenmektedir. Bu durum hem enkaz altında kalan vatandaşların kurtulma ümidini azaltmakta, hem de dışarıda kalan vatandaşların çok ciddi ısınma ve hatta donma tehlikesi bulunmaktadır. Mevsim nedeniyle özellikle geceleri bazen yağmur ve fırtınalı geçmektedir. Bu durum enkaz altında kalanlar ve dışarıda geceleleyen vatandaşlar açısından yüksek derecede donma riski oluşturmaktadır.

Kabaca kroki:

KAHRAMANMARAŞ İLİ HARİTASI

R.SAYGILI 2015

2. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

TÜİK verilerine göre Kahramanmaraş ve ilçelerinin nüfusu

Yerleşim yeri	İl ve ilçe merkezleri	Yıllık nüfus artış hızı (%)
Afşin	80.044	

Andırın	31.224	
Çağlayancerit	22.350	
Dulkadiroğlu	226.409	
Ekinözü	10.290	
Elbistan	141.307	
Göksun	50.676	
Nurhak	12.257	
Onikişubat	453.730	
Pazarcık	70.173	
Türkoğlu	78.976	
Kahramanmaraş Toplam	1.171.298	5,2

	Etkilenen nüfus (sayı)	Ölü ³	Yaralı	Kayıp
Edinilen bilgilere göre - (Bilgi kaynağı ¹ : (kriz masası, sağlık müdürlüğü, toplum, medya...))	1.171.298	Defin sayısı 11000, bunun 8000 kadarı Maraş merkezde, 6 bin kadarını AFAD tespit etmiştir. Sağlık Müdürlüğü verilerine göre ölü sayısı total 16 bin civarında ancak beklenti bunun çok üstündedir.	Yaklaşık 1500 yaralının civar ve uzak illere sevk edildiği bilinmektedir.	Henüz kesin sayı bilinmemektedir. Ancak, bütün enkazların en iyi olasılıkla %20-30 kadarına müdahale edilebildiği dikkate alınır, çıkarılmamış ölü sayısının hesaplanması zorlaşmaktadır.
Tahmininiz ²	1.171.298			

1 Kriz merkezi, sağlık kurumları vb. 2 Gerekli görüyorsanız 3(ODD'nin büyüklüğü, ölü sayısına göre değerlendirilir: Günlük ölüm sayısı / Toplam nüfus * 10,000 formülüne göre hesaplanır. Bu hız 10,000'de 1'in altındaysa hafif, 1 ile 2 arasındaysa orta, 2'nin üzerindeyse kritik kabul edilir)

Elbistan'da bilinen ölüm sayısı 1000'dir ancak aslında daha fazla olduğu ifade edilmiştir. 10 bin civarı yaralı olduğu sadece ilk iki gün 250 ameliyat yapıldığı öğrenilmiştir.

Nurdağ ilçesinde 2000 ölüm 6000 yaralanma tespit edilmiştir.

Kahramanmaraş nüfusunun 598.004'ü (%51,1) erkek, 579.432'si (%49,9'u) kadındır.

Yaş grupları	Nüfus	Nüfus Yüzdesi
0-4 Yaş	88.756	% 7,54
5-9 Yaş	108.862	% 9,25
10-14 Yaş	110.363	% 9,37
15-19 Yaş	102.228	% 8,68
20-24 Yaş	91.653	% 7,78
25-29 Yaş	84.501	% 7,18
30-34 Yaş	79.936	% 6,79
35-39 Yaş	85.362	% 7,25
40-44 Yaş	87.181	% 7,40

45-49 Yaş	72.724	% 6,18
50-54 Yaş	63.145	% 5,36
55-59 Yaş	54.923	% 4,66
60-64 Yaş	43.252	% 3,67
65-69 Yaş	38.530	% 3,27
70-74 Yaş	27.405	% 2,33
75-79 Yaş	18.725	% 1,59
80-84 Yaş	11.607	% 0,99
85-89 Yaş	5.450	% 0,46
90+ Yaş	2.833	% 0,24

Aşağıdaki tabloda Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın depremden etkilenen illerin nüfusları üzerinden yaptığı hesaplama sunulmuştur. Deprem nedeniyle yaşanan kayıplar ve göçün bu verileri ne kadar değiştirdiğine ilişkin henüz bir değerlendirme yapılabileceği bulunmamaktadır.

KAHRAMANMARAŞ

Toplam nüfus:	1.177.436
65 yaş ve üzeri nüfus:	104.550
15-49 yaş kadın:	295.494
0 Yaş nüfus:	15.949
0-4 yaş nüfus:	88.756
Beklenen gebe sayısı : (KDH (binde 14,3)x nüfus /2)	8.419
Üç aylık dönemde beklenen canlı doğum sayısı (toplam nüfus x binde 14,3x 0,25) :	4.209
Aylık gebe tetanoz aşısı gereksinimi (her ay için gebeliklerin %30):	3.589
Kızamık (tüm 9-12 ay bebekler, her ay toplam grubun 1/12'si):	331
BCG (tüm yenidoğanlar, her ay yıllık doğumların 1/12'si):	3.909
DBT1-TT1 (tüm 0-11ay bebekler, her ay toplam grubun 1/12'si):	1.324
DBT2-TT2 (tüm 0-11 ay bebekler, her ay toplam grubun 1/12'si):	1.324
DBT3 (tüm 0-11 ay bebekler, her ay toplam grubun 1/12'si):	1.324
Cinsel yolla bulaşan hastalık, AIDS korunması (kondom):	235.487

*Tabloda kaba doğum hızı illerin TÜİK verilerine göre hesaplanmıştır.

Etkilenen nüfus şu anda nerede?

(**Bilgi kaynağı:** kriz masası, belediye, sağlık müdürlüğü, hastaneler, toplum, medya...)

Halkın bir kesimi, kendilerine ait bağ evlerine gitmiştir, diğer şehirlere de büyük bir nüfusun göç ettiği belirtilmektedir. Periferdeki evlerde elektrik ve su henüz verilmeden ilk günlerden itibaren yaşam başlamıştır. Enkaz başında insanlar mevcut.

Suriyelilerin sığınmacılar için deprem öncesinden Gaziantep yolunda kurulmuş olan 15000 kişilik konteyner kentte ~5000 sığınmacı kalmaya devam etmektedir. Evlerine giremeyen, evi yıkılan ya da enkaz altında yakınları bulunanlar, evinin yanındaki çadırlarda veya çadır kentlerde barınmaktadır.

Maraş'ta 11 kadar çadır kent var. Bunların 4 tanesi büyük çadır kent ve 700 çadırdan oluşmaktadır ve yaklaşık 10.000 kişi yaşamaktadır. Sağlık Bakanlığı çadır kent formu göndermiştir. Çok uzun olması nedeniyle henüz kayıt formları tam kullanılamamaktadır. Çadır kente girişte herhangi bir kayıt tutulamamıştır. 14.02.2023 gününden itibaren yemek dağıtımı sırasında çadırlarda yaşayan kişilerin isimleri, cinsiyetleri, yaş grupları, gebelik, kronik hastalığı gibi bilgiler toplanmaya başlamıştır.

Her bir çadır kentin sorumluluğunu farklı bir bakanlık üstlenmiştir. Bu çadır kentlerin her birinde birer halk sağlığı uzmanı görevlendirilmiştir ve toplum sağlığı için gerekli önlemleri alma konusunda gerekli çalışmaları yürüttükleri gözlenmiştir.

Stadyumda kurulan çadır kentte 250-300 arası çadır vardır ve çok sıkışık düzende olduğu için çadır sayısı azaltılmaya çalışılmaktadır. Bu çadır kentte toplam 2400 nüfusta 20 bebek, 5 yaş altı 116 çocuk ve 16 gebe vardır. Suriyelilerin çadır kentten ayrıldığı bildirilmiştir.

Çadır kentler içinde genel olarak göçmenler de mevcuttur. Göçmenlerin aşılı olduğu bilgisi verilmiştir, ancak dışarıdan da girebilecek olan göçmenler olduğu unutulmamalıdır.

Türkoğlu ilçe merkezinde çadır kent yoktur. AFAD, evleri yıkılanlara çadır ve odun sobası, duymalara göre de kısmen kömür sobası dağıtmıştır. En fazla beş altı çadırdan oluşan gruplar halinde yıkılan evlerinin yakınlarında çadır kurulduğu gözlemlenmiştir. Evinin altında tek başına çadır sayısı daha fazladır. Yarısı yıkılmış evlerin yanında kurulan çadırlarda yaşayanların, artçı sarsıntılara bağlı yıkılma sonucu zarar görebilmesi riski yüksektir. Çadır zeminleri için insanlar kendi buldukları karton vb. ile soğuktan korunmaya çalışmaktadırlar.

Pazarcık: İlçe halkının tamamına yakını evlerini boşaltmıştır, ilçe hayalet kent görünümündedir. Farklı şehirlerde ve yırt dışında yakını olanların sayısı fazladır, sayı tam bilinmemekle birlikte çoğunluğu bu nedenle gitmiştir.

Pazarcık'ta 3 adet toplu geçici yerleşim alanı kurulmuştur. Atatürk Parkı geçici yerleşim alanı 10 bin kişilik kapasiteye sahiptir. 4 kadın ve 4 erkek toplam 8 hela mevcuttur.

Stadyumda 1000 kişi kapasiteli çadır kent kurulmuştur, tek tuvalet vardır. Belmar Sitesi yakınında olan 300 çadırdan oluşan alan, Tunceli Belediyesi tarafından yönetilmektedir. Yarıya yakını doludur, bu alanda ısınma sorunu vardır, elektrik bölgesel olarak kesiktir ve Stadyum çadır kentinde elektrik yoktur. Vatandaşlar ve sağlık çalışanları dahil herkes için ısınma sorunu mevcuttur. 13 Şubat itibarıyla tüplü ısıtıcılar dağıtılacağı bildirilmiştir.

Pazarcık'ta evlerinin yanına çadır kuran çok sayıda vatandaş vardır. Hasanca Köyünde de çadırlar kurulmuştur ve köy nüfusuna yetecek sayıdadır.

Kahramanmaraş il genelinde ailesi olmayan çocuklarla ilgili olarak sahada Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çalışmaktadır. Yaralı olanlar ayrıca sağlık kurumlarında kaydedilmektedir.

Elbistan'da görüşülen sağlık çalışanları çok büyük bir göç yaşandığını, şehirde 30 bin kadar kişinin kaldığını ifade etmektedir. Kalanlar köylere sığınmış, ilçe içinde 2 çadır kent vardır ancak nüfusları her gün azalmaktadır. Terk edilmişlik ilçenin birçok yerinde hissedilmektedir.

Nurdağ ilçesi yerli nüfusu 40 000, Suriyeli sığınmacı nüfusu 20 000 iken 16.02.2023 itibarıyla toplam nüfusun 25-30 000'e düştüğü öğrenilmiştir. İlçede 8 çadır kent kurulmuştur. İlçeye bağlı 40 köyde insanlar evlerinin önünde kurdukları çadırlarda yaşamaktadır.

3. TEMEL GEREKSİNİMLER

Altyapı

Şehrin içme suyu, elektriği, telefon sistemi ve tüm altyapısı hasar görmüştür. Elektrik bazı bölgelerde yoktur ancak birçok mahalleye elektrik verilmeye başlanmıştır. Telefonla iletişim kısıtlı olmaktadır. Şehir şebekesi kentin kuzeyinde çalışır durumda olmakla birlikte çeşmelerden çamurlu su akmaktadır ve aynı sokakta şebekenin çalıştığı ve çalışmadığı evler mevcuttur. Halkın şebeke suyunu içmemesi önerilmektedir ve kriz merkezinden suyun düzenli olarak klorlandığı ve kentin %90 kadarına su verildiği bilgisi verilmiştir.

Evlere doğalgaz verilmemektedir. Yörük Selim Mahallesi'ndeki hastane binası haricinde, bütün hastanelere doğalgaz verilmektedir.

Elbistan'da 16.02.2023 itibarıyla halen bütün ilçeye su verilebilmiş değildir. Kullanma suyunun dezenfeksiyonuyla ilgili sorunlar mevcuttur. Köylerde kuyu suyu kullanımı yaygındır ve klorlama yoktur. Çadırlarda içme suyu plastik kapalı şişelerle sağlanmaktadır, kullanma suları güvensizdir.

Nurdağ ilçesinde 16.02.2023 tarihi itibarıyla elektrik yeni yeni verilmeye başlanmıştır.

Su - Kaynaklar / Kullanılabilir durumda mı? / Miktar (= 35 lt/gün/kışı + sağlık merkezi için 40 lt/gün/yatan hasta) / Nitelik / Depolama / Dağıtım / Dezenfeksiyon olanakları (Kriz masasının verdiği bilgi + HD gezisi sırasında edinilen bilgi)

(Bilgi kaynağı: kriz masası, belediye, sağlık müdürlüğü, hastaneler, toplum, medya...)

Şebeke suyu yok.

Tek kullanımlık suların dağıtımı devam etmektedir. Bunun dışında Kocaeli Kandıra Belediyesi'nin gönderdiği 25 tonluk bir tankerle çadır kentlere itfaiyeden su getirilmektedir. Suyun klorlanma durumu bilinmiyor ve klor ölçümü donanımı yok. Bazı yerlerde çeşmelerden bulanık su akmaktadır. Klorlama yapıldığı ifade edilse de klor ölçüm sonuçları yoktur. İnsani kullanım amaçlı olarak kullanılamayacağı düşünülmüştür.

Türkoğlu ilçesinde de içme suyu pet şişelerle sağlanmaktadır. İçine girilebilir evlerde çeşmeden az da olsa temiz olmadığı söylenen bir su aktığı bildirilmiştir. Sokaklarda yaşayanlar için kullanım suyu bidonlarla sağlanmaktadır. Hastanede su deposu vardır. Klorlama vb. bilgi alınamamıştır.

Nurdağ ilçesinde su belediye tarafından klorlanmaktadır.

Yardım dağıtımında belli bir düzensizlik var; özellikle giysiler gelişi güzel orta yerde durmakta, yemek dağıtımı görece düzenli.

12 Şubat günü seyyar eczane gelmiş.

ASM'lerin açılması bekleniyor.

ABD'li ekip Atatürk Parkı yakınına sahra hastanesi kuruyor.

Kronik hastaların izlemi güç, deprem öncesi opere edilmiş olan bir hastanın ilaçlarını düzenli alamadığı için sepsisle hayatını kaybettiği bilgisi alındı.

İnsülin gibi soğuk zincir gerektiren ilaçlara ulaşmak güç, 1 hafta boyunca insülin bulunamamış.

Psikiyatrik kronik hastalar için de ilaç sorunu var.

Tetanos aşısı biz gittiğimizde bulunmuyordu.

Doğumlar yaptırılıyor (devlet hastanesi).

Gıda-

(Bilgi kaynağı: kriz masası, belediye, sağlık müdürlüğü, hastaneler, toplum, medya...)

Halk belirli saatlerde seyyar mutfakların dağıttığı sıcak yemekle beslenmektedir. Marketler ya açık değil veya yıkılmıştır.

Gıda ile ilgili önümüzdeki hafta aşevi kurulup orada üretime başlanacağı belirtilmiştir. 15.02.2023 günü aşevi çadırı kurulum aşamasındadır. Halihazırda çadır kentlerde muhtemelen askeriyede yapılan sıcak yemek mevcuttur. Çadır kentte kalanlar yemekle ilgili bir sıkıntılarının olmadığını ifade edilmiştir.

Türkoğlu ilçesinde belli noktalarda yemek dağıtımı yapılmaktadır. Köylerde KİPAŞ Holding ve AFAD'ın çadır, yemek, su dağıtımı yaptığı öğrenilmiştir.

Pazarcık'ta gıda dağıtımı düzenlidir. Ancak diğer yardımların dağıtımında düzensizlik vardır. Örneğin gelişigüzel etrafa dağılmış giysiler bulunmaktadır.

Elbistan'da gıda belediyelerden ve askeri birliklerden yardımlarla sağlanmaktadır. Çok az evde elektrik ve doğalgaz olduğu için ağırlıkla dağıtılan yemekler tüketilmektedir. Yemekler Kahramanmaraş kent merkezinden farklı olarak ilçede çorba, makarna gibi besleyici dengesi ve değeri yetersiz yemeklerin dağıtıldığı dikkat çekmiştir.

Nurdağ ilçesinde gıda yardımı düzenli sağlanmaktadır.

Barınma (Evlerin hasar durumu, Kamu binalarının hasar durumu / Geçici yerleşim alanlarına (GYA) gerek var mı? GYA için düşünülen bölgelerin uygunluğu – açık arazi, spor salonu, halı saha gibi / Giyecek, battaniye, çadır, ısınma gereçleri / tuvalet gereksinimi)

(Bilgi kaynağı: kriz masası, belediye, sağlık müdürlüğü, hastaneler, toplum, medya...)

Çadır kentlerin zemin yapısı parke taşlarla döşenmiş ve her çadırın altında yalıtım için askerlerin dağıttığı ya da insanların bir şekilde edindiği kartonlar serilmiş. Çadır yerleşimi düzensiz, gelişigüzel herhangi bir boş alana kurulmuş, 2 metre mesafesi olan çadır sayısı yok denecek kadar azdır. Görülen kadarıyla her çadırda ortalama 7-8 kişi kalıyor. Şimdilik insanların birbirinden ayrılmak istememesi bunun en önemli nedeni olarak değerlendirildi.

Stadyumda kurulan çadır kentte de aynı karışık ve sıkışık düzen mevcuttur. Çadır sayısının azaltılması için çalışılmaktadır.

Diğer yandan şehrin içinde çadır kentlere yerleşmeyen veya yıkılan evinin yakından ayrılmak istemediği için yerleşemeyen büyük bir nüfus da vardır. Bu nüfusun tuvalet, banyo gibi temel sanitasyon hizmetleri ve kullanma suyu ihtiyaçları neredeyse hiç karşılanamamaktadır. İnsanlar yıkıntı altında yakınlarının olması, ya da bazı eşyalarını kurtarabilmek için enkazların başından ayrılamamaktadırlar.

Türkoğlu ilçe merkezinde çadır kent yoktur. AFAD evleri yıkılanlara çadır dağıtmıştır ve beş altı çadırdan oluşan gruplar halinde yıkılan evlerinin yakınlarında çadır kurulduğu gözlemlenmiştir. Evinin yanı başında tek başına çadır sayısı daha fazladır. Yarıyı yıkılmış evlerin yanında kurulan çadırlarda yaşayanların, artçı sarsıntılara bağlı yıkılma sonucu zarar görebilmesi riski yüksektir. Çadır zeminleri için kendileri karton vb. bularak soğuktan korunmaya çalışmaktadırlar.

Kahramanmaraş'ın **ücre yerlerine, köylere** AFAD'ın ikinci günden itibaren havadan çadır ve ihtiyaç maddesi ilettiği bildirilmiştir.

Pazarcık'ta 3 adet toplu geçici yerleşim alanı kurulmuştur. Atatürk Parkı geçici yerleşim alanı 10 bin kişilik kapasiteye sahiptir. Stadyum'da 1000 kişi kapasiteli çadır kent vardır.

Belmar Sitesi yakınında Tunceli Belediyesi tarafından yönetilen 300 çadırılık alan vardır ve yarıya yakını doludur.

Pazarcık'ta evlerinin yanına çadır kuran çok sayıda vatandaş vardır. **Hasanca** köyünde de çadırlar kurulmuştur ve köy nüfusuna yetecek sayıdadır.

Elbistan'da evlerinin yanına çadır kuran aile sayısının daha az olduğu görülmüştür. Biri Millet bahçesinde diğeri Pınarbaşı mahallesinde iki çadır kent mevcuttur. Pınarbaşı'nda 250 çadır 700 nüfus, Millet bahçesinde 250 çadır 1000 nüfus barınmaktadır. Millet bahçesinde 50-60 okul çağı çocuk, 5 yaş altı çocuk sayısını da tahmini olarak 35 olarak belirtilmiştir. Ancak gözlemlere göre çocuk sayısı daha fazladır. Çadır tepsi fişlerinin henüz tamamlanamaması nedeniyle nüfus tam olarak bilinmemektedir. Diğer yandan kampta giriş çıkışlar kesintisiz sürmektedir ve ilk günlerde bu çadır kentlerde 4000 nüfus varken 16.02.2023 itibarıyla Millet Bahçesi çadır kenti nüfusu 1000'e düşmüştür.

Bunun dışında okullarda, gençlik spor merkezi vb. yerlerde 5-60 gibi geniş bir aralıkta değişen sayılarda çadır grupları mevcuttur. Millet bahçesi çadır alanının Trakya Üniversitesi ve askeri birliklerin kurduğu öğrenilmiştir. Çadır alanı içinde eğitim ve sosyal alan için ayrılan bölümleri vardır.

Bu çadır aşanında çadır aralıkları bir metreden azdır. Isınmak için katalitik ve odun sobaları kullanılmaktadır. Bacalar, etraftaki çadırlar için yangın tehlikesi oluşturmaktadır. Ayrıca çadır alanlarından. Devlet hastanesi acil servisine CO zehirlenmeleri nedeniyle başvurular mevcuttur.

Çadır aralarında mıcır vb. olmadığı için kar, çamur ve su öbekleri mevcuttur.

Nurdağ ilçesinde 8 çadır kent kurulmuştur. Bunlarda kaymakamlık binası önünde kurulan ve Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin kurduğu iki çadır alanı büyüktür. Çadırlar birbirine yakın kurulmuştur, ideal aralık korunmamıştır. İlçeye bağlı 40 köyde insanlar evlerinin önünde kurdukları çadırlarda yaşamaktadır. Barınma sorununun çözüldüğü belirtilmiştir.

Isınma

Çadırlarda odun sobası ile ısınma sağlanmaktadır ve her birine baca kurulmuştur. Soba ile ısınmayla ilişkili olarak yangın riski gözlemlenmiştir. Çadırlar birbirine bitişip kurulmuş olduğundan borulardan tutuşma riski yüksektir. Nitekim bir çadırın soba borusundan alev çıktığı görülmüştür.

Pazarcık'ta Stadyum çadır kentinde ve Belmar Sitesi yakınındaki 300 çadırılık alanda elektrik yoktur. Vatandaşlar ve sağlık çalışanları dahil herkes için ısınma sorunu mevcuttur. 13 Şubat itibarıyla tüplü ısıtıcılar dağıtılacağı bildirilmiştir.

Tuvalet

Ziyaret edilen bir çadır kentte kadın ve erkek tuvalet sayısı yeterliydi. Kadın ve erkekler için eşit sayıda tuvalet kurulmuş, 2/1 fazla kadın tuvaleti kurulması sağlanmamıştı. 10.000 kişi için 50-60 tuvalet kurulmuş daha da kurulacağı belirtilmiştir.

Tuvaletlerin depo suyu Kandıra Belediyesi'nin getirdiği tankerle sağlanmaktadır. Tuvaletlerin bir kısmı çadırlara erişimi daha kolay bir kısmı daha uzak durumdadır.

Görüşülen kadınlar gece tuvalete ulaşmakla ilgili sorun olmadığını ama temizliğinin iyi olmadığını belirtmiştir. Tuvaletleri görülen kadarıyla dört dörtlük bir temizlik izlenememiştir. Bu durum uzun süre kullanımda bulaşıcı hastalıklar açısından risk oluşturabilecektir.

Stadyum çadır kentinde hem sahra tipi tuvaletler hem de stadyumun tuvaletleri kullanıldığı için ve hepsi kanalizasyona bağlı olduğundan fekal- oral bulaş riski daha azdır. Çeşmelerden su akmaktadır ve tuvaletlerde sabunlar vardır ve genel olarak temizdir.

Sahada çalışanlar için enkazların yoğun olduğu yerlerden başlanarak 13 Şubat itibarıyla seyyar tuvaletlerin kurulduğu belirtilmiştir.

Türkoğlu ilçesinde evlerde ve çalışan sağlık kurumlarında kanalizasyon sistemi çalışmaktadır. Sokakta evlerinin yakınında kurdukları çadırlarda yaşayanlar sağlam okul cami vb. kullanmaktadır ancak merkezde dört minaresi büyük bir caminin bu amaçla kullanılması yıkılma tehlikesi nedeniyle risklidir.

Pazarcık'ta 3 adet toplu geçici yerleşim alanından 10.000 kapasiteli Atatürk Parkı 4 kadın ve 4 erkek toplam 8 tuvalet, 1000 kişi kapasiteli stadyumda tek tuvalet vardır.

Elbistan'da Millet bahçesi çadır alanından yeterli sayıda tuvalet vardır, temiz durumdadır ve tuvaletlerin önünde sıra görülmemiştir. Ancak tuvaletlere kullanılan su nehirden çekilmektedir ve depoda donduğu için klorlamadan doğrudan kullanıma verilmektedir. Bu durum dizanteri gibi bulaşıcı ishalleri hastalıklar açısından büyük risk oluşturmaktadır. Pınarbaşı Mahallesi çadır alanının kullanılan su daha temiz olmakla birlikte tuvalet sayısı yetersizdir ve çok kirlidir. Kanalizasyona bağlı olmaması nedeniyle dolmuştur ve hijyen sağlamak mümkün değildir.

Banyo

Duş ve banyo imkanları yoktur. Bu durum özellikle kadınlar için sorun oluşturmaktadır ve bitlenmemek için soğuk havada soğuk pet şişe sularla saçını yıkadığını ifade edenler olmuştur.

Tuvaletlerin karşılarında 4-5 lavabo vardır. Kişisel hijyenle ilgili sabun el dezenfektanı dağıtılmıştır.

Ancak bitmek üzeredir. Temininde süreklilik önemlidir.

Güvenlik

Tuvaletlerin olduğu bölge aydınlatılmıştır. Jeneratör olmakla birlikte her yerde yeterli aydınlanma sağlanamamıştır. Çadırların hiçbirine elektrik verilememiştir. Çadır kent içinde belli alanlarda toplu alanlarda ateş yakılmaktadır.

Ayrıntılı ziyaret yapılan çadır kentte yangın söndürme ile ilgili olarak herhangi bir yangın söndürme aleti gözlemlenmemiştir, geleceği bilgisi verilmiştir.

Özellikle market ve eczaneler başta olmak üzere gelen yardım tırları dahil yağma olayları bildirilmiştir. Boşaltılan evlerde hırsızlıklara rastlandığı bilgisi alınmıştır.

Şehir merkezinde kaos ve çaresizlik hali mevcuttur. Güvenlik olmadığı için gelen yardımların düzenli bir şekilde dağıtımını yapılmamaktadır.

Stadyum çadır kentinde stadyum ışıkları nedeniyle aydınlatma iyidir ve güvenlik sorunu yaşanmadığı belirtilmiştir. Yine de en azından gece güvenliği sağlanması zorunludur. Yangın müdahalesi için yangın tüpleri mevcuttur.

Elbistan ve Nurdağ ilçelerinde çadır alanları düzensiz ve çadırlar birbirine çok yakın olacak şekilde kurulmuştur. Yangın tehlikesi yüksektir ve çok sayıda karbon monoksit zehirlenmeleri görülmektedir.

Atıkların yok edilmesi

Kent merkezinde çöpler artık yığınlar halindedir. Etrafta çok fazla bulunan yiyecek-içecek artıkları halk sağlığını tehdit eder boyuttadır.

Çadır kentteki en önemli sorunlardan biri çöplerin toplanmasıdır. 11 temizlik personeli olmakla birlikte 700 çadırın olduğu alanda çöp toplanması için yeterli değildir. Konteynır sayısı da yetersizdir. Günde 2 kere çöp toplanmakla birlikte yine de çadır kent alanında çöp birikmektedir. Çadırların önüne çöp atıldığı gözlemlenmiştir. Diğer yandan depremden etkilenmeyen illerden gelen gönüllülerin ellerinde çöp torbaları ile çöp toplamaları hem gönüllülerden efektif yararlanma hem de temel sanitasyonu sağlama açısından olumludur.

Alttan beslemeli tuvaletler henüz kanalizasyona bağlanmamıştır. Atık sular tankerlerle boşaltılmaktadır.

Türkoğlu ilçesinde atıkların yok edilmesi ile ilgili sorun gözlemlenmemiştir. Etrafta kirlilik yoktur.

4. SAĞLIK HİZMETLERİ – Veri kaynakları: Kriz merkezi + Gözlem – Mümkünse kurumlara göre ayırım; değilse mutlaka toplam sayılara ulaşmaya çalışınız.

Deprem öncesi durum

Sağlık Müdürlüğü verilerine göre kentte aşağıdaki sağlık kuruluşları bulunmaktadır.

ASM'ler: Onikişubat ilçesi 37, Dulkadiroğlu 24. Afşin 13, Pazarcık 9, Türkoğlu 8, Nurhak 3, Göksun 7, Çağlayancerit 3, Adırın 4, Elbistan 17.

Hastaneler:

Necip Fazıl Şehir Hastanesi
Elbistan Devlet Hastanesi
Afşin Devlet Hastanesi
Göksun Devlet Hastanesi
Pazarcık İlçe Devlet Hastanesi
Türkoğlu Dr. Kemal Beyazıt Devlet Hastanesi
Adırın İlçe Devlet Hastanesi
Çağlayancerit İlçe Devlet Hastanesi
Kahramanmaraş Ağız Ve Diş Sağlığı Hastanesi
Elbistan Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi
Ekinözü İlçe Entegre Devlet Hastanesi
Nurhak İlçe Entegre Devlet Hastanesi
Kahramanmaraş Özel Hayat Hastanesi
Özel Caka Vatan Hastanesi
Özel Devakent Hastanesi
Özel Uğur Göz Hastanesi
Özel Megapark Hastanesi
Özel Marash Life Hospital
Özel Elbistan Yaşam Hastanesi

Sağlık hizmetleri nerede/nasıl sunuluyor? (ziyaret edilen sağlık kurumu sayısı:... ..)

Maraş ve ilçelerinde hastaneler çok zarar görmüştür. Maraş merkezde Necip Fazıl Şehir Hastanesi hasar gördüğünden 14 Şubat tarihinde sadece acil servis olarak hizmet vermeye başlamıştır.

Sağlık Hizmetleri çok çeşitli ve yeterli görünmektedir. Sağlık Bakanlığı her çadır kentte 2 hekimi sadece poliklinik yapmak için görevlendirmiştir. HASUDER ile Sağlık Bakanlığı arasında gönüllü halk sağlığı uzmanı görevlendirilmesi çalışması yapılmış ve çadır kentlerin her birinde birer halk sağlığı uzmanı görevlendirilmiştir. Çadır kentlerde toplum sağlığı için gerekli önlemleri alma konusunda gerekli çalışmanın yürütüldüğü gözlenmiştir.

Bir çadır kentte bir psikiyatrist ve 2-3 psikolog, 7-8 hemşire çalıştığı görülmüştür.

Hastane bahçesinde kurulan Sahra hastanesinde 20 yataklı yoğun bakım vardır. Burada hizmetler gönüllü hekimler tarafından iki vardiya halinde sürdürülmektedir. İç hastalıkları, pediatri, plastik cerrahi, kal damar cerrahisi, kadın hastalıkları ve doğum, genel cerrahi, kardiyojloji, ortopedi, göğüs

cerrahisi, beyin cerrahisi, gastroenteroloji, nöroloji, KBB, göz hastalıkları uzmanlarından konsültan ve kadrolu olarak çalışan yeterli sayıda hekim vardır. Acil serviste üç uzman üç pratisyen hekim çalışmaktadır.

Necip Fazıl Şehir Hastanesi aynı zamanda sağlık çalışanlarının barınması amacıyla da kullanılmaktadır. Ancak hastanenin hasar durumu tam bilinmemektedir, taşıyıcı sistem harici hasar olduğu sözel bilgi olarak iletilmiştir ve orta-ağır hasarlı olma ihtimali yüksektir. Bu koşullarda sağlık çalışanları için acilen başka barınma olanaklarının sağlanmasına ihtiyaç vardır.

Necip Fazıl Şehir Hastanesi Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi Ek Hizmet Binası depremden sonrası aktif çalışan az sayıdaki hastanelerden biridir. Hekimlerin bildirimlerine göre ishaller hastalıklar ve pnömoni olgularında artış vardır. Bağışıklama hizmetleri kesintiye uğramıştır.

EBYS sistemi çalışmadığı için sağlık kurumlarında ilk üç gün kayıt tutulamamıştır. 14.02.2023 itibarıyla sistem normal çalışmaktadır.

Türkoğlu ilçesinde hastaneye giden yol üzerindeki dört eczane hasarlı durumdadır ve ilaçları eczane sahiplerinin izniyle ilaçları hastaneye alındığı bilgisi verilmiştir. Devlet hastanesi ağır hasarlı raporu almıştır, içeri girilememektedir. Her an yıkılabilir durumdaki hastanenin hemen yakınında UMKE ve AFAD tarafından sahra hastanesi kurulmuştur.

Türkoğlu Hastanesi'nde ilk dört gün boyunca dört doktorun hizmet verdiği bildirilmiştir. Hem Konya hem Karaman Valiliği ile eşleşildiği ve OHAL kapsamında görevlendirilen başhekimin 14.02.2023 günü göreve başladığı ve Ankara'dan bir başhemşire görevlendirildiği saptanmıştır. Sahra hastanesinde 5 konteynir bir sahra çadırı vardır. USG, NST kullanılabilir durumdadır ve kadın hastalıkları ve doğum uzmanları vardır. 4-5 hekim, ATT, 7-8 hemşireleriyle poliklinik hizmeti verilmektedir. İlaç, malzeme eksikleri yoktur.

Sağlık çalışanlarının kalacakları güvenli konteynirler vardır. Şimdiye kadar birinci derece yakını kaybetmeyen sağlık çalışanları görevlendirilmiştir. Gönüllüler de gelmeye başlamıştır.

Hekimler yorgun görünmektedir, banyolarının olmadığı, gece çok soğuk olduğu ve uyku tulumu, içlik ve bot gönderilmesinin iyi olacağını belirtilmiştir.

Pazarcık, Kırıkkale valisinin idaresine verilmiştir. Kırıkkale Devlet Hastanesi başhekimisi, Pazarcık Devlet Hastanesi'nin başhekimisi olmuştur. Kırıkkale'den gelen ekibin faaliyete geçmesi beklenmektedir.

12 Şubat günü seyyar eczane gelmiştir ve ASM'lerin açılması beklenmektedir.

Kronik hastaların izlemi güçleşmiştir, deprem öncesi opere edilmiş olan bir hastanın ilaçlarını düzenli alamadığı için sepsisle hayatını kaybettiği bilgisi alınmıştır. İnsülin gibi soğuk zincir gerektiren ilaçlara ulaşmak zorlaşmıştır. 1 hafta boyunca insülin bulunamadığı bildirilmiştir. Kronik psikiyatrik hastalığı olanlar için de ilaç sorunu vardır. 14.02.2023 tarihi itibarıyla tetanos aşısı yoktur. Devlet hastanesinde doğumlar yaptırılmaktadır.

Elbistan Millet bahçesi çadır alanında kurulan sağlık merkezinde Trakya Üniversitesinden dönüşümlü gelen hekimler hizmet vermektedir. Çocuk ve yetişkin psikiyatristi, psikologlar mevcuttur. Bir dahiliyeci ve iki aile hekimi tarafından acil ve poliklinik hizmeti verilmektedir. Başvurular arasında CO zehirlenmesi, kronik hastalıklar vardır ve diare ile başçuran sayısı azdır.

Tetanoz bağışıklaması yapabilmesi sevindiricidir, ancak çocukluk çağı aşıları mevcut değildir.

Elbistan Devlet hastanesi: 300 yataklı 125 poliklinik odası, 10 ameliyathane, 20 yataklı genel yoğun bakım ünitesi, 10 yataklı yeni doğan yoğun bakım ünitesi ve 35 yataklı acil servisi olan bir hastanedir. Az hasarlı durumdadır. Çok sayıda dahiliye, pediatri, göğüs cerrahisi, plastik cerrahi, kadın hastalıkları ve doğum, ortopedi ve genel cerrahi uzmanları olduğu öğrenilmiştir. Hastanede iyi bir ilaç temini ve dağıtım sistemi kurulmuş durumdadır. Oldukça büyük bir TEB Ecza Deposu vardır. Çok sayıda ilaç ve dönüşümlü çalışan 3 eczacı tarafından dağıtılmaktadır. Hastanedeki gereksinimler bu depoya iletilmiştir. İshalde kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan oral rehidratasyon sıvısı yoktur.

TEB'den alınan ilaç, mama vb. hastalara verilmektedir. 2-3 aylık bebeklerin geldiği ve aşılarının eksik olduğu aşı temin edilirse hemen yapılabileceği belirtilmiştir, bu durum İlçe Sağlık Müdürlüğüne iletilmiştir. Tetanos ve hepatit B aşısı yapılmaktadır.

Başvurular arasında CO zehirlenmelerinin oldukça yüksek sayıda olduğu öğrenilmiştir. Çocuklarda ishal, pnömoni görülmeye başlamıştır. Hastaları yatırmak istediklerinde ailelerin isteksiz olabildiği belirtilmiştir. Oral rehidratasyon sıvısı ve % 0,9 ve % 0,45 İzotonik ve %5 dekstroz yoktur.

Nurdağ ilçesinde Devlet Hastanesi ve ASM'ler çalışmaktadır. İlçe içinde beş noktada çadır sağlık birimlerinde hizmet verilmektedir. Merkez çadır sağlık biriminde diş sağlığı hizmetleri verilmekte, diğerlerinde uzmanlık poliklinikleri çalışmaktadır. Beş çadır sağlık birimi dışında mobil sağlık hizmeti sunulmaktadır. İlçeye bağlı 40 köy iki gün içinde taranmıştır. Sağlık çalışanları ilçede ulaşılabilen hasta olmadığını belirtmişlerdir. Mobil ekipler sağlık hizmeti sunmanın yanı sıra ziyaret ettikleri yerlerde çöplerin toplanması, içme su temini ve beslenme durumunu da değerlendirmektedir.

Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri

Sağlık müdürlüğü, nüfusun bulunduğu bölgelerde, ASM'lerin açılmasına karar vermiştir. Toplam 12 ASM açılmıştır.

Yenidoğan Tarama Programı için topuk kanı örnekleri talebe göre alınarak, dolapta saklandığı bilgisi verilmiştir.

Özellikli kronik hastalar (diyaliz gereksinimi olan, riskli gebelikler, onkoloji hastaları...) en yakın illerdeki merkezlere sevk edilmektedir. Kronik sağlık sorunu olan nüfusun çoğunlukla kenti terk ettiği belirtilmiştir.

ASM'lerdeki aşılarda zayıf kabul edilmiştir. Merkez depolardaki aşılarda 15 Şubat 2023 itibarıyla dağıtılacağı bilgisi alınmıştır ancak henüz gelmemiştir. Tetanoz bağışıklamaları vardır ancak aşı sayısı yetersizdir. Yaygın aşılamaya için barkod sisteminin aktif hale gelmesi yoksa karışıklık olacağı ve kimin aşılandığının bilinemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıntılı ziyaret edilen 10.000 kişinin kaldığı çadır kente henüz kızamık aşısı temin edilememiştir.

Aynı çadır kentte gebe izleme yapılmaktadır USG, NST kullanılabilir. Psikiyatrist ve psikologlar grup tedavileri yapmaktadır. Grup terapisine başlamış çocuklarla oyun gruplarında oyun oynanmaktadır.

Türkoğlu ilçesinde İlçe Sağlık 14.02.2023 tarihi itibarıyla çalışmaya başlamıştır. Ziyaret edilen bir ASM'de bir hemşirenin çocuklarıyla birlikte enkaz altında yaşamını kaybettiği üzülmeye öğrenilmiştir.

ASM'de kızamık ve tetanos aşısı (15 doz) mevcuttur ancak aşı barkot sistemi çalışmadığından aşı yapılamayacağı aktarılmıştır. Özellikle Suriyeli bebekler başta olmak üzere 9 aylık bebeklere kızamık aşısını yazılı kayıtla yapılması önerilse de kayıtları güvensiz hale getireceği için, COVID'deki gibi mobil bir program tamamlanana dek yapılmaması gerektiği ifade edilmiştir.

Türkoğlu ilçesinde köylerde çalışmaya başlayan birimler olduğunu çalışan ASM sayısının az olduğu öğrenilmiştir. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde organizasyonun yeni başladığı, sağlık çalışanlarının tükenmiş ve üzgün durumda olduğu, isteyerek çalıştıkları ama belirsizlikten de endişeli oldukları görülmüştür. Gebe, lohusa, bebek izleme ve bağışıklama hizmetlerinin yakın zamanda başlaması zor görünmektedir.

Elbistan İlçe Sağlık Müdürlüğü ekipleri Gençlik Merkezi çadır alanında çocukluk çağı aşılama yapmaya başlamıştır. 16.02.2023 itibarıyla ASM'ler henüz açılmamıştır ancak hazırlanmaktadır. Sağlık Müdürlüğüde yemek, ulaşım vb. organizasyonunda askerler çalışmaktadır.

Elbistan'a bağlı Büyük Yapalak beldesi Az hasarlı 221 nüfuslu bir beldedir. ASM'de hizmet vermek üzere Sağlık Müdürlüğü tarafından gönderilen Dört Kübalı doktor hizmet vermektedir. Bir sağlık personeli köylülerle birlikte merkezi temizleyip, barınma ve çalışma ortamı sağlamaya çalışmaktadır. Depremden sonra belde nüfusu arttığı için görevlendirme yapıldığı öğrenilmiştir. Ekibe hizmet verecekleri yerle ilgili bilgi verilmediğinden henüz uyum sağlayamadıkları görülmüştür. Gebe, bebek, 65 yaş üstü, kronik hastaların sayısını ve mevcut sağlık sorunlarını bilmemektedirler. Yanlarında az miktarda ilaç ve kızamık aşısı mevcuttur.

Nurdağ ilçesinde ASM'ler çalışmaktadır. Ayrıca iki büyük çadır alanına Aile Sağlığı Birimi kurulması planlanmaktadır. Mobil sağlık ekipleri gittikleri alanlarda gebe takibi, aşılamaya, çöp toplanması, içme suyu temini, beslenme durumunun değerlendirilmesi hizmetleri sunmaktadır. Aşılamaya için üç mobil ekip çalışmaktadır. Bütün köylerde aşılamalar tamamlanmıştır. Depremden sonra ikinci günde kuz

ve tetanos aşılama rutin olarak yapılmaya başlanmıştır. Beşinci günde rutin aşılar başlanmıştır. İlçede pazar yerindeki sabit ekipte ve mobil ekipler kızamık aşılması yapmaktadır.

Bulaşıcı hastalıklar

Hastane ziyaret edildiğinde toplamda 4 ya da 5 tane ishal bildirim olduğu bildirilmiştir. Bunlardan birinde E.Coli diğerinde campylobacter üremesi olmuştur.

Bir gebeden dizanteri nedeniyle numune alınmış ancak sonucu çıkmamıştır.

Acil servise çok fazla ishal vakası gelmemiştir ama yavaş yavaş arttığı belirtilmiştir. Acil serviste ishal için numune alındığında nereye gönderileceği bilinmemektedir.

Pediatristlerin temel kaygısı aşıyla korunabilir hastalıkların önlenmesinde zorluk yaşanmasıdır. Bir yaş altında olup aşısı yapılamayan bebek sayısı artmaktadır. Bebek ve çocukların zaten kalabalık ortamlarda yaşıyor olmaları bu hastalıkların önlenmesinde ciddi zorluklar yaratacaktır.

Diğer yanda acil servis hekimleri, başvuran ve bağışıklama zamanı gelen çocukların nereye gönderileceğine dair bir ASM ya da başka kurum listesinin yararlı olacağı belirtilmiştir.

Çadır kentlerden birinde iki tane kızıl vakası tespit edilmiştir.

1 yaş altı pnömonili çocukların hastane bakımında sorunlar yaşanmaktadır. Hastane az hasarlı olmakla birlikte etrafta çatlaklar olması, asma tavanların aşağı inmesi, bütün kabloların demonte halde ortada olması nedeniyle, pnömonili çocukları hastanede yatırarak tedavi etmek hekimleri tedirgin etmektedir. Çok fazla sayıda hastaya yatış verdikleri, başlangıçta kabul eden ailelerin sonradan çocuklarını çıkardıkları belirtilmiştir.

Elbistan ilçesinde çocuklarda ishal, pnömoni görülmeye başlamıştır.

Nurdağ ilçesinde uyuz hastalığının görüldüğü bildirilmiştir. Pnömoni vakaları görülmektedir.

Birinci basamak sağlık kurumları

14.02.2023 günü 12 ASM açılmıştır. Bu ASM'ler daha çok nüfusun yoğun olduğu ve düzensiz çadır yerleşimleri veya çadır kentlerin olduğu bölgelerdedir. Gönüllü gelen sağlık çalışanlarından ASM'lerde çalışanlar vardır. Açılmayan ASM'lerin ve yıkılan yerlerin nüfusu açılan ASM'lere verilmiştir.

Batı Park Stadı ve 13 Şubat Stadı'nda birer olacak şekilde iki çadır ASM faaliyete geçirilmiştir.

15.02.2023 günü ise 38 ASM'nin açıldığı belirtilmiştir. Ancak ASM'nin kapısı açılrsa da pansuman vb. nedenlerle ayaktan başvurularla sınırlı hizmet olduğu, aşı olmaması nedeniyle aşıyla önlenebilir hastalıklar için koruyucu hizmetlerin sürdürülmesinde sıkıntı olması önemlidir.

Diğer yandan, çalışan ASM'ler acil servislerde bilinmediğinden bağışıklanacak çocukların yönlendirilmesinde sorun yaşanmaktadır. Bağışıklama için barkod sisteminin beklenmemesi gerekir.

<u>Sağlık Kurumu</u>	<u>Hasar Durumu</u>	<u>İşlevi</u>
Necip Fazıl Şehir Hastanesi	Hasarlı	Sadece acil servis hizmeti
Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi	Kısmen hasarlı	Ameliyatlar sınırlı olsa da yapılmaktadır
Necip Fazıl Şehir Hastanesi Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi Ek Hizmet Binası	Hasarsız	Aktif
Necip Fazıl Şehir Hastanesi Yörük Selim Ek Hizmet Binası	Hasarsız	Aktif
Özel Marash Hastanesi	Kısmen hasarlı	Sadece acil servis hizmeti
Özel Maraş Life Hastanesi	Kısmen hasarlı	Sadece acil hizmeti
Özel Vatan Hastanesi	Hasarlı	Devre dışı
Özel Akademi Hastanesi	Kısmen hasarlı	15 Şubat 2023 tarihinden itibaren acil servis hizmeti
Özel Mega Park Hastanesi	Hasarlı	Devre dışı
Maraş şehir merkezi ASM'ler	bir kısmı az veya orta-ağır hasarlı	14.02.2023 itibarıyla 11, 15.02.2023 itibarıyla 38 ASM'de sağlık hizmeti

Elbistan	Tüm sağlık birimleri çökmüş durumda	Sağlık hizmeti yok
Burhak		
Pazarcık		
Ekinözü		
Afşin		
Türkoğlu	Hasarlı	Kısmi sağlık hizmeti

Gönüllü Sağlık Hizmetleri

Uluslararası bağlantılı bir sivil toplum örgütünün kurduğu yataklı sahra hastanesinde 3 doktor (kadın doğum uzmanı, pediatrist, kardiyolog) ve hemşireler çalışmaktadır.

Kahramanmaraş merkezde şehir hastanesi bahçesinde Kırgızistan ekibi bir sahra hastanesi kurmuştur. Ayrıca Ürdün ekibi bir sahra hastanesi kurmuş, Küba'dan da destek ekibi gelmiştir. Fransa ekibinin konteynerde yardım amaçlı sağlık hizmeti verdikleri bir alan vardır. Rusya'dan gelen bir ekibin kurduğu revir de hizmet vermektedir.

Türkoğlu Hastanesi bahçesinde İngiltere'den gelen iki sahra hastanesi vardır. Pazarcık hariç bütün ilçeleri dolaştıktan sonra sağlık müdürlüğü tarafından Türkoğlu ilçesine yönlendirilmişlerdir. Nurhak'ta Katar sahra hastanesi kurulduğu, İslahiye'de Birleşik Arap Emirlikleri sahra hastanesi kurulacağı öğrenilmiştir.

İngiliz Askeri Sahra Hastane: Bir genel cerrah, bir ortopedist, 2 genel pratisyen, 2 anestezi uzmanı, 2 junior doktor çalışmaktadır. Bir ameliyathanede sezaryen ve çeşitli operasyonları yapılabileceği, 2 yoğun bakım yatağı ve 16 hasta yatağı olduğu ve birinci basamak sağlık hizmetleri sunulacağı aktarılmıştır. Hastane 3 hafta hizmet görecektir.

UK Emergency Medical Sahra Hastanesi: Bir kadın hastalıkları ve doğum uzmanı, 1 çocuk hekimi, 2 genel pratisyen çalışmaktadır. Röntgen, kızamık aşısı tetanos aşısı getirdikleri aktarılmıştır. Ana sağlığı, çocuk sağlığı, kronik hasta polikliniği hizmeti sunacakları ve gereksinime göre hizmet sürelerinin 6 aya uzayabileceği öğrenilmiştir. Giderken sahra hastanesinin bırakılacağı belirtilmiştir.

Üç sahra hastanesinde günlük 300 hastaya hizmet verilmektedir. İki evde/çadırda doğum olduğu ve doğum sonrası başvurduğu bebeklerden birinin düşük doğum ağırlıklı olduğu, bölgede ÜSYE'nin yaygın olduğu ishal vakasının az olduğu kaydedilmiştir. Mobil hizmet gereksinimi olan köy belirlendiğinde haber verilmesi talep edilmiştir.

Pazarcık ilçesinde ABD'li ekip Atatürk Parkı yakınına sahra hastanesi kurmuştur.

Üçüncü Basamak Sağlık Hizmetleri

Yaralı ve hastaların sevkleri başta Adana olmak üzere diğer kentlerin hastanelerine yapılmaktadır. Bu hastanelerde yığılma ve yatak sorunu olduğu bilinmektedir. Sağlık hizmetleri örgütlenirken bu hastanelerin de yükü hesaba katılmalıdır.

Defin Hizmetleri

Elbistan'da görüşülenler, cenazelerini kendilerinin çıkardığını ve köylerine defnettiklerini belirtmiştir.

Sağlık kurumlarının acil gereksinimleri (kabaca ilaç ve tıbbi malzeme, çok acil gereksinim varsa iletişim, ulaşım, enerji, su, kan)

Kan ihtiyacı yoktur.

3 adet diyaliz merkezi çalışmaktadır.

Sağlık personeli ihtiyacı yoktur. 2 binden fazla görevlendirme yapılmıştır ve yeterli olduğu bildirilmiştir. Kahramanmaraş il genelinde, kamuya ait 238 ambulans, 37 UMKE aracı olduğu öğrenilmiştir.

Elbistan Devlet Hastanesi'nde oral rehidratasyon sıvısı ve % 0,9 ve % 0,45 İzotonik ve %5 dekstroz yoktur.

Sağlık çalışanlarının gereksinimleri (sağlık çalışanlarının günlük yaşamlarına ilişkin gereksinimleri neler? Ne yapılabilir?)

Necip Fazıl Şehir Hastanesi aynı zamanda sağlık çalışanlarının barınması amacıyla da kullanılmaktadır. Ancak hastanenin hasar durumu tam bilinmemektedir ve orta-ağır hasarlı olma ihtimali yüksektir. Bu koşullarda sağlık çalışanları için acilen başka barınma olanaklarının sağlanmasına ihtiyaç vardır.

Türkoğlu ilçesinde sağlık çalışanlarının banyo olanakları yoktur ve geceleri çok soğuk olduğu için uyku tulumu, içlik ve bot gibi koruyucu giyşe ve gereçlerin temin edilmesine acil ihtiyaç vardır.

Elbistan Devlet Hastanesi'nde depremzede sağlık çalışanlarından hala çalışanlar mevcuttur. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Samsun ve Eskişehir'den gelen 90 hekim ve sağlık çalışanı mevcuttur. OHAL kapsamında başhekim ve başhemşire ataması yapılmıştır. Çalışanlara, birinci derece yakınlarını kaybetmeyen hekimleri tutanak tutmakla tehdit eden bir mesaj gönderilmiştir. Birinci derece yakınlarını ve komşularını enkaz altından çıkaran sağlık çalışanları aileleriyle birlikte çalışmaya gelmek zorunda kalmışlardır söylediler. Destek için başka illerden gelen sağlık çalışanları depremzede sağlık çalışanlarının aktif çalışmaması için çaba göstermektedirler. Depremzede sağlık çalışanları il dışında gelen sağlık çalışanları sayesinde izinlerini kullanabileceklerdir.

Hastanede ailesiyle kalan çok sayıda sağlık çalışanı mevcuttur. Eşi de devlet memuru olan çalışanlardan birisine izin verilmemesi sağlık çalışanları için izne ayrılamama sorunu oluşturmaktadır. İlçeden ayrılamayan sağlık çalışanları için barınmanın büyük sorundur konteynir vb. barınma alanı sağlanması istekleri iletilmiştir. Ayrıca banyo olanakları ve soğuktan koruyucu giysi sağlanması acil ihtiyaçlarıdır.

Diğer yandan farklı illerden gelen sağlık çalışanlarının bilgilendirme yapılmadan, barınma organizasyonu olmadan bölgeye uzun süren yolculuklardan sonra sevk edilmeleri sorun yaratmaktadır.

Elbistan İlçe Sağlık Müdürlüğü'nde 16.02.2023 tarihine dek çalışmaya devam eden sağlık çalışanları mevcuttur.

Hastalar nereye sevk ediliyor?

Adana ve Mersin bölgesindeki hastanelere sevk ediliyor, bu hastanelerde yığılma bir yük yaratmaktadır. Sağlık hizmetleri örgütlenirken bu hastanelerin yükü de hesaba katılmalıdır.

İkincil olarak oluşabilecek sağlık sorunları neler olabilir? (Endemik görülen bulaşıcı hastalıklardan kaynaklanabilecek salgınlar / Beslenme sorunları / AÇS – AP sorunları / Diğer – Protokoller el kitabı s.52)

5. ALTYAPI (su, kanalizasyon, elektrik şebekesi, atıklar, bölgeye ve bölgeden dışarıya, bölge içinde ulaşım ile ilgili acil gereksinim var mı? Varsa kısaca belirtiniz)

Su, kanalizasyon, elektrik şebekelerinde ciddi hasar söz konusudur. Elektrik şehrin büyük bir bölümüne verilebilse de su sağlanamamaktadır.

Şehir merkezinde ve çadır kentlerde atıkların toplanması bir sorundur.

6. GEREKSİNİMLER / YARDIMLAR

Bu tabloda öncelikli gereksinimler ile yerel kaynaklarca karşılanamayan / bölge dışından yardım isteminde bulunulması gerekenleri tür ve miktar olarak belirtiniz.

Gereksinim	Acil mi?	Yerel kaynaklardan ne kadar karşılanabilir?		Bölge dışından istenecek yardım
		Bilgi aldığınız yere göre	Size göre	

Sağlık personeli	Hayır	%40	%30	Depremden etkilenen personel hızla geri çekilerek diğer bölgelerden gelecek personelle değiştirilmesi gereklidir. Görevlendirilen ve yerel çalışanlar psikolojik ve fiziksel zorlukları dikkate alarak kısa dönemli rotasyonlarla çalışabilir.
Tıbbi malzeme – ilaç	Değişken	Karşılanamaz	Karşılanamaz	Sağlık kurumlarının ne kadarının hangi ölçekte devreye gireceğine ve gereksinimlere ve hasar durumuna göre belirlenmelidir.
Taşınabilir tıbbi bakım birimleri (çadır-konteyner...)	Acil	Kısmen	Kısmen	Mevcut olanların ihtiyacı ne ölçüde yanıt verdiğine bağlıdır
Hasta nakil aracı	Yeterli	Çok az	Çok az	Kahramanmaraş il genelinde, kamuya ait 238 ambulans, 37 UMKE aracı olduğu öğrenilmiştir.”
Su	Acil	Kullanma suyunun bir kısmı	Benzer	Toplu yaşam alanlarında ve belirli merkezlerde su arıtma cihazları kullanılabilir. Şebeke onarıncaya ve güvenli su verilinceye dek içme suyu olarak kapalı şişe su sürdürülmesi iyi olur.
Gıda	Acil	Yeterli	Yeterli	
Seyyar tuvaletler	Acil	Kısmen yeterli	Kısmen yeterli	

7. ÖNCELİKLİ SORUNLAR VE YAPILMASI GEREKENLER (Acil ve uzun dönemde yapılması gerekenler / Tekrar değerlendirme yapılmalı mı, ne zaman)

Önemli Acil Halk Sağlığı Sorunları

İl merkezinde ve bazı ilçelerde tetanos aşısının olmaması
 İl merkezinde ve bazı ilçelerde çocukluk çağı aşılarının yapılamaması
 Çöplerin düzenli toplanmaması
 Tuvalet ve hijyen olanakları sağlanamaması sonucu dizanteri ve diğer ishaller hastalıklar
 Uyuz olguları artmaktadır
 Çadırlarda barınanlar arasında karbon monoksit zehirlenmesi görülmektedir.

Potansiyel Sorun Alanları

ÖLÜM VE YARALANMALARLA İLGİLİ OLARAK

Yedinci gün sonunda arama kurtarma çalışmaları sadece canlı olabileceği bir yerde çalışma yapmakta diğer yerlerde iş makineleri ile enkaz kaldırma çalışmaları yapılmaktadır.
 Vatandaşların bir kısmının kendi olanakları ile yakınlarının cesedine ulaştığı ve defin ettiği bildirilmiştir. Bir yetkili Maraş'ta can kaybının resmi rakamlarla 6 bin civarında olduğunu, ancak belediye defin rakamlarının 11 bin civarında olduğunu belirtmiştir. Bu sayılar göstermektedir ki; resmi rakamlar ile gerçek rakamlar arasında iki katına varan bir fark vardır. Bu rakamların hem adli hem hukuki hem de insani ve gerçekleri ifade etmesi açısından önemli olduğu bir gerçektir.

AFAD, resmi makam ve belediyelerin can kaybı ve yaralıları ve diğer durumlar açısından gerçek verileri vermesi için uyarılması gerekmektedir.

SAĞLIK KURUMLARININ GEREKSİNİMLERİ

Değerlendirme yapılamamıştır.

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ GEREKSİNİMLERİ

Kaç hekim, kaç sağlık emekçisinin yaşamını yitirdiğine ilişkin veri elde edilememiştir.

Depremzede sağlık çalışanları için:

- Güvenli çalışma koşulları oluşturulması
- Barınma sorunlarının çözülmesi
- İzin ve dinlenme olanaklarının sağlanması
- Yakınlarının güvenli yerlere yerleştirilebilmesine olanak sağlanması çok önemlidir.

önüllü ya da görevli gelen sağlık çalışanları için:

- Barınma, beslenme, güvenlik koşullarının sağlanması
- Uyku tulumu
- Hasar düzeyi tam bilinmeyen Şehir Hastanesi yerine daha güvenli hasarsız ve temel sanitasyon olanakları sağlanmış alanlar düzenlenmesi
- Dinlenme sürelerinin düzenlenmesi
- Tükenmişliğe yol açmayacak sürelerle görevlendirilen çalışanların değiştirilmesi

KRİZ YÖNETİM SORUNLARI

OHAL kapsamında Kahramanmaraş'a iki vali ve çok sayıda kaymakam görevlendirilmesi çok başlılık yaratmaktadır. İl için sağlanan kaynaklar yeterli olsa da, gereksinimlerin zamanında karşılanması ve hizmetlerin sistematik olarak yönetilmesi sağlanamamaktadır.

KAHRAMANMARAŞ İÇİN GENEL ÖNERİLER

Çok acil bir eylem planı hazırlanmalıdır:

1. Periyodik olarak yıkımın fiziksel ve toplumsal etkileri değerlendirilmelidir. Kaynakların rasyonel kullanımı gözden geçirilmelidir. Yardımların farklı iç ve dış kaynaklardan gelmesi bir karışıklık yaratsa da, bu konuda AFAD'ın belirli bir merkezi düzen oluşturmaya çalışması olumludur. AFAD ve genel olarak Kriz Merkezleri TTB ve tabip odaları ile işbirliği yapmamaktadır, bu durum TTB'nin deneyimli ve kapsayıcı olduğu konularda örneğin gönüllü sağlık personeli görevlendirilmesinin sürdürülmesi ve güncel gereksinim verilerine göre planlama yapılması alanlarında işbirliğini zorlaştırmaktadır.
2. Çadır kentlerde ve toplu yaşama alanlarında erişkin ve çocukların yaşadığı fiziksel ve psikolojik travmayı azaltacak rehabilitasyon çalışmalarına başlanmalıdır
3. Su, elektrik, barınma, ısınma, temizlik, seyyar tuvalet gibi temel ihtiyaçlar acilen sağlanmalıdır.
4. Enkazlar en kısa zamanda kaldırılmalıdır.
5. Enkazların yakınında çocukları oynamaktadır. Çocukların gözetim altında olmasının sağlanması ve enkazların etrafında ciddi güvenlik önlemleri alınması gereklidir.
6. Çöpler artık ciddi bir sağlık sorunu yaratacak boyuttadır. Acilen çöpler toplanmalı ve imha edilmelidir.
7. Bulaşıcı hastalıklardan korunmak için koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik verilmelidir.
8. Okul çağındaki çocukların okula başlamaları için başta okulların açılması için çaba gösterilmelidir. Okulların uzun süre kapalı kalması özellikle ilk-orta ve lise çağındaki çocukların

psikolojisini olumsuz etkileyecektir. Burada amaç çocukları bir an önce depremin psikolojik travmasından çıkarıp sosyalleşmelerini sağlamaktır.

9. Sosyal yardım organizasyonları eşit, adil olarak yapılmalıdır. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki kutuplaştırıcı politikalara son verilmelidir.
10. Şehrin kamu, hizmet, sağlık ve eğitim alt yapısı bir an önce planlanmalıdır.
11. Enkazlardan kalkan toksik doz rüzgarla taşınarak canlı sağlığı için ciddi riskler oluşturmaktadır.
12. Maraş ve ilçelerde çok acil olarak koruyucu sağlık hizmetlerini önceleyen, toplu yaşam merkezlerinde, çadır kentlerde sağlık hizmetleri ağı kurulması gerekmektedir.
 - a. Aşı tedarik etmede ciddi zorluklar vardır ve barkod sisteminin çalışmaması nedeniyle bağışıklama hizmetleri kesintiye uğramıştır. Aşılama çalışmalarının hızla yapılması gerekmektedir.
 - b. Temiz su ihtiyacı karşılanmalı, yeterli temizlik maddeleri ihtiyacı sağlanmalıdır.

DİĞER HİZMETLER

YÖNETİM VE KOORDİNASYON

10.02.2023 itibarıyla Kurumlar arası iletişim ve koordinasyon çok zayıf olarak gözlenmiştir. Kent ve ilçelerde yerel yönetimler ile merkezi yönetimleri koordinasyonsuzluğu da çok belirgin olarak gözlenmektedir. AFAD koordinasyonu sağlayamamakta, plan yapamamaktadır. Kent merkezi ve ilçelerden çok fazla göç olmaktadır.

